

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ”
(для магістрів)**

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

Підготовлено професором кафедри політології *М. П. Недюхою*

Затверджено на засіданні кафедри політології (протокол № 1 від 07.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Недюха М. П. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Історія і теорія демократії” (для магістрів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2008. – 32 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст самостійної роботи з дисципліни “Історія і теорія демократії”, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Проголошення у 1991 р. суверенітету та незалежності України ознаменувало появу на міжнародній арені нової держави — суб'єкта міжнародного права, держави, яка звільнилася від тоталітарних кайданів Радянського Союзу та стала на шлях побудови і розвитку демократичного суспільства й правової держави.

Прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. надало новий імпульс для розвитку демократичних інститутів та побудови правової держави. Конституція України за своїм змістом є однією з найдемократичніших конституцій сучасного світу. У ній проголошено основні демократичні принципи: верховенство права (ст. 8, 19); найвища цінність — людина, її життя, здоров'я, честь та гідність (ч. 1 ст. 3) та ін. Другий розділ Конституції присвячений правам, свободам та обов'язкам громадян. При цьому із 48 статей, присвячених правам людини та громадянина, 37 стосуються особистих прав та свобод, і лише 4 статті Конституції закріплюють обов'язки.

Усе це дає підстави стверджувати, що Конституція України 1996 р. є справді демократичною. Однак у сфері конституційного права існує таке поняття, як розбіжність між юридичною та фактичною конституцією. У юридичній конституції закріплено та проголошено, належний з погляду законодавця, стан регулювання правовідносин у суспільстві, тоді як фактична конституція є показником реального стану таких правовідносин. Звичайно, фактична та юридична конституції у практиці тієї чи іншої країни можуть збігатися чи різнитися — залежно від відповідності конституційних норм практиці життя.

Шлях України до справжньої демократії виявився дуже нелегким і складним через низку чинників суб'єктивного характеру. Слід зауважити, що попередній режим не зробив необхідних кроків для реалізації на практиці демократичних принципів. Влада не завжди здійснювала політику в інтересах більшості суспільства, ігнорувала вимоги конструктивної опозиції. Практично реалізувалися інтереси вузької групи осіб, насамперед представників великого монополістичного капіталу, який тісно зростався з державною владою у центрі та на місцях. За таких умов говорити про розвиток демократії, правової держави, рівність усіх перед законом (ст. 24 Конституції України), дотримання конституційних прав та свобод неможливо.

Однак завдяки революційним подіям, що відбулися наприкінці 2004. — на початку 2005 р., у країні фактично вперше за роки неза-

лежності склалися належні умови для створення справді демократичного політичного режиму, демократизації суспільного життя, забезпечення прав та свобод у повному обсязі.

Права та свободи, а також гарантії їх забезпечення і захисту можуть реально здійснюватися тільки за умов наявності високої правової культури населення. Звісно, студент-політолог під час здобуття вищої освіти повинен мати теоретичні уявлення про сутність демократії, її еволюцію та сучасні концепції побудови демократичного суспільства, сутність і зміст прав та свобод індивіда, способи їх юридичної фіксації, шляхи втілення у життя, механізми та гарантії забезпечення в умовах суспільних змін в Україні.

Цей курс є міжгалузевою навчальною дисципліною, яка спрямована на те, щоб узагальнити дані про устрій сучасної демократичної держави та забезпечити права і свободи громадян. З цього випливають предмет, метод та специфічні методи дослідження.

Самостійна робота над навчальним матеріалом є індивідуальним видом роботи на семінарах, конференціях, передбачає виконання практичних завдань та контрольних робіт. Вона здійснюється відповідно до навчальних планів, навчальної і робочої програм з курсу.

Мета курсу — поглибити знання з історії та теорії демократії, ознайомити студентів із сучасними методами наукового аналізу демократичних процесів, що відбуваються в Україні та поза її межами, надати базові знання з питань демократії, методології та методики її аналізу, технологій застосування знань у практично-політичній діяльності.

Для досягнення цієї мети студент повинен:

уміти:

- розкрити поняття демократії та демократичних інституцій в історичному значенні;
- висвітлити сучасне розуміння демократії як головної цінності суспільства в умовах трансформації та суспільно-політичних змін;
- розкрити основні напрями реформування правової системи, побудови та принципів діяльності правоохоронних органів;
- проаналізувати головні чинники забезпечення та реалізації у повному обсязі прав та свобод, які юридично зафіксовані в Конституції та інших нормативно-правових актах України;
- дати визначення демократичних інституцій сучасної держави та відобразити місце і роль правоохоронних органів у їх системі.

Завданням самостійної роботи студентів є:

- забезпечення фундаментальної загальноосвітньої та практичної підготовки студентів;
- засвоєння методів самостійного вивчення навчального матеріалу, технологій і навичок пошуку інформації та знання;
- підвищення ефективності навчального процесу за допомогою організації позааудиторного навчання відповідно до особистих здібностей кожного студента;
- оволодіння студентами культурою розумової праці, вмінням орієнтуватися в потоці наукової інформації, розвиток незалежності мислення, формування власної точки зору запитань, що вивчаються.

Ефективність самоосвіти, яка є одним з основних методів навчання студентів, визначається постійністю, послідовністю і наполегливістю в роботі з навчальним матеріалом, здійсненням самоконтролю, систематичністю занять, умінням поєднати практичні навички з теорією.

Самостійна робота студентів денної форми навчання починається після вступної лекції, на якій викладач дає основні рекомендації щодо методики самостійного опанування курсом “Історія і теорія демократії”.

Завдання курсу — доповнити та розширити знання з основних проблем демократичної теорії, закономірностей розвитку демократичної сфери суспільства, функціонування політичних інститутів, місця і ролі особистості у формуванні демократичних процесів, надати студентам загальні, конкретні та практичні знання у сфері демократії, що необхідні для роботи в галузі дипломатії та міжнародних відносин.

Основними формами самостійної роботи є:

- робота з підручниками та посібниками;
- робота з науковою літературою;
- самостійне вивчення окремих тем і питань до семінарських та практичних занять на основі навчальної, монографічної літератури, документів, матеріалів, періодичних видань;
- підготовка реферату;
- підготовка до аудиторної контрольної роботи;
- підготовка до консультації з викладачем;
- підготовка до заліку та екзамену.

Робота з літературою

Студентові варто одночасно опрацювати 2–3 підручники.

У списку рекомендованої літератури з кожної теми курсу подано монографії і статті вітчизняних учених та політологів близького й далекого зарубіжжя. Звичайно, при підготовці не обов'язково обмежуватись цим списком.

Перш ніж розпочати вивчення монографії чи статті, рекомендується познайомитись з відповідним розділом підручника, щоб мати загальне уявлення про досліджувану проблему. Працюючи з монографією, доцільно найцікавіші факти, судження й висновки занотувати, обов'язково посилаючись на автора.

Якщо в науковій літературі зустрілась незрозуміла дефініція, обов'язково треба звернутися до відповідних словників чи довідників.

Екзамени та заліки є підсумковими формами контролю знань студентів, які зазвичай проводяться у письмовій формі.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН **дисципліни** **“ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ”**

№ пор.	Курс 3	Семестр 1	Кількість годин, з них:						Примітка
			лекції (Л)	семінар. зан. (СЗ)	практ., лаб. зан. (ПЗ, ЛЗ)	інд.-конс. роб. (ІКР)	сам. роб. студ. (СРС)	форма конт-ролю	
1	2		3	4	5	6	7	8	9
			22		14		18	3	
	Змістовий модуль І. Предмет, метод, проблематика, завдання дослідження історії і теорії демократії, її місце в системі наук		6		4			У	
1	Предмет, метод та завдання дослідження історії і теорії демократії, її місце в системі наук		2				2		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Історія становлення та розвитку ідей демократії: класичні, модерні та постмодерні теорії	2		2		2	У	
3	Демократичні зміни в контексті різних парадигмальних вимірів	2		2				
	Змістовий модуль II. Демократія в просторово-часовому вимірі: засоби ідентифікації	8		6		6	У	
4	Демократичні засади соціо-творчого процесу	2		2		2	У	
5	Основні теоретичні моделі демократії	2		2		2	У	
6	“Теорія хвиль” як парадигма дослідження процесу демократичних змін	2		2				
7	Сутність й особливості сучасної хвилі демократизації українського суспільства	2				2		
	Змістовий модуль III. Спрямованість демократичних перетворень	4		4		4	У	
8	Інтернет-комунікація й демократія: нові виклики. Концепції “електронної демократії” й “електронного уряду”	2		2		2	У	
9	Україна в глобалізованому світі: виклики, ризики і небезпеки демократії	2		2		2	У	

Форми контролю:

усне опитування – У;

контрольні роботи – КР;

перевірка конспектів – ПК;

перевірка завдань для самостійної роботи – СР;

тестування – Т;

колоквиум – К;

залік – З та ін.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ”

Змістовий модуль І. Предмет, метод, проблематика, завдання дослідження історії і теорії демократії, її місце в системі наук

Тема 1. Предмет, метод та завдання дослідження історії і теорії демократії, її місце в системі наук

1. Поняття про об'єкт, предмет та завдання дослідження.
2. Поняття і категорії історії й теорії демократії.
3. Методологія та періодизація історії й теорії демократії.
4. Взаємодія історії й теорії демократії з іншими науками.

Література [6; 9; 12; 15; 25; 32; 36; 80; 97; 99; 116; 117; 156; 163; 184; 214]

Готуючись до першого питання, студент має з'ясувати та розкрити сутність об'єкта, предмета та завдань дослідження курсу.

Друге питання вимагає зосередження уваги на ключових термінах курсу, зокрема визначеннях, типологізації та класифікації основних понять.

При вивченні третього питання студент має з'ясувати методологічні підходи й виокремити основні етапи процесу розвитку історії й теорії демократії.

Четверте питання передбачає з'ясування місця та ролі історії й теорії демократії як науки і навчальної дисципліни в системі соціогуманітарного знання, в тому числі й політологічного.

Теми рефератів

1. Предмет, метод, завдання дослідження історії і теорії демократії, її місце у системі наук.
2. Сутність поняття “демократія”. Основні типи визначень демократії.
3. Демократія в просторово-часовому вимірі: засоби ідентифікації.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Визначте сутність об'єкта, предмета та завдання дослідження курсу.
2. З'ясуйте сутність ключових термінів курсу, дайте їм визначення, зробіть спробу їх типологізувати та класифікувати (за одним чи кількома критеріями).
3. Розкрийте зміст поняття “методологія” та, відповідно до його сутності, виокремте основні етапи процесу розвитку історії й теорії демократії як науки.
4. Згідно з вашим розумінням предмета науки історії і теорії демократії визначте її місце в системі соціогуманітарного знання.

Тема 2. Історія становлення та розвитку ідей демократії: класичні, модерні та постмодерні теорії

1. Політико-філософські погляди античних мислителів. Учення Платона, Аристотеля, Цицерона.
2. Політична філософія доби середньовіччя. Теорії Т. Мора, Т. Кампанелли, Н. Макіавеллі.
3. Ідеї демократичного розвитку доби буржуазних революцій. Учення Бьорка, Дж. Локка, Т. Гоббса, А. де Токвіля.
4. Основні ідеї демократії в ХХ — на початку ХХІ ст.: класичні, модерні та постмодерні виміри.

Література [3; 5; 15; 36; 49; 50; 56; 60; 69; 76; 94; 97; 98; 142; 165; 191; 208]

Готуючись до першого питання, студент має усвідомити процес зародження ідей демократії, їх сутність в ученнях Платона, Аристотеля, Цицерона.

Друге питання вимагає зупинитися на основних поняттях, запропонованих філософами доби середньовіччя: Т. Мором, Т. Кампанеллою, Н. Макіавеллі.

При вивченні третього питання студент має зосередити увагу на ідеях демократії, що були викликані до життя добою буржуазних революцій ХVІІІ ст. і знайшли втілення в науковій діяльності Бьорка, Дж. Локка, Т. Гоббса, А. де Токвіля.

Четверте питання передбачає спроможність студента інтерпретувати сутність “демократії” в класичному, модерному (позиціонування суб'єкта політичної діяльності) та постмодерному (конструювання соціального простору) вимірах.

Теми рефератів

1. Еволюція поняття “демократія” в історії політичної думки.
2. Особливості сучасного прочитання терміна “демократія” (модерний і постмодерний виміри).

Питання і завдання для самоконтролю

1. З’ясуйте особливості змісту поняття “демократія” на різних етапах розвитку людства.
2. Ознайомтеся із законодавчою та правовою базою, що регулює сферу демократичного розвитку.
3. Дайте характеристику основним поняттям процесу демократичної діяльності в її модерному і постмодерному вимірах.
4. Проаналізуйте політику уряду України щодо забезпечення процесу демократичного розвитку України.

Тема 3. Демократичні зміни в контексті різних парадигмальних вимірів

1. Суб’єкт-об’єктні відносини демократичного процесу. Основні актори демократичного процесу.
2. Поняття про основні виміри (формаційний та цивілізаційний) політичного простору та політичного часу.
3. Загальнолюдське і класове в демократії, проблема їх співвідношення.

Література: [6; 12; 17; 24; 30; 36; 73; 76; 81; 84; 85; 88; 99; 107; 116; 123; 136; 142; 172; 218]

При вивченні першого питання студент має з’ясувати сутність демократичного процесу як суб’єкт-об’єктних відносин (держава, органи державної влади, партії, блоки, політичні лідери тощо), їх діяльності як акторів.

Розглядаючи друге питання, слід зупинитися на визначенні особливостей формаційного та цивілізаційного виміру політичного простору та політичного часу.

Третє питання вимагає від студента спроможності виокремити в демократичних процесах його загальнолюдського та класового змісту, зокрема того, що зумовлюється національними особливостями демократичного розвитку.

Теми рефератів

1. Основні актори сучасного демократичного процесу: загальне й особливе.
2. Особливості формаційного та цивілізаційного прочитання (інтерпретації) сутності демократичного процесу.
3. Регіональні виміри демократії.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Особливості з'ясування спрямованості процесу демократичних змін у світлі різних парадигм: структурно-функціонального аналізу, марксизму, конфліктології та акціоналізму.
2. Демократія як результат і процес: загальне й особливе.
3. Поняття про суб'єкти демократичного розвитку та спрямованість процесу соціальних змін.

Змістовий модуль II. Демократія в просторово-часовому вимірі: засоби ідентифікації

Тема 4. Демократичні засади соціотворчого процесу

1. Категорії “простору” і “часу” в сучасній теорії демократичного процесу: субстанційний та реляційний підходи. Формаційний та цивілізаційний виміри демократичного процесу.
2. Поняття про політичний час демократії, локальні просторово-часові межі демократії та загальносвітовий просторово-часовий демократичний процес.
3. Основні актори демократичного процесу.
4. Демократичні засади соціотворчого процесу. Історичний досвід демократизації.

Література: [20; 24; 36; 37; 47; 78; 94; 99; 123; 136; 142; 157; 177; 198]

Розглядаючи перше питання, студент має з'ясувати сутність субстанційного та реляційного підходів до категорії “простору” і “часу” в сучасній теорії демократичного процесу.

Друге питання має методологічний характер і вимагає від студента з'ясування сутності основних понять теми: “політичний час демократії”, “локальні просторово-часові межі демократії” та “світовий просторово-часовий демократичний процес”.

При вивченні третього питання слід зупинитися на характеристичні основних акторів демократичного процесу.

Четверте питання передбачає з'ясування історичного досвіду демократизації як зарубіжного, так і вітчизняного.

Теми рефератів

1. Складові демократичного процесу.
2. Емпіричні показники демократії.
3. Історичний досвід демократії в Україні.
4. Західний досвід демократії і можливі форми його запозичення.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Визначте рівень і характер загроз для демократії таких політичних режимів:
 - а) є політичне громадянство, справедливий правопорядок і ефективне судочинство, права особи захищені, еквівалентна матеріальна винагорода, високий рівень споживання, значна політична активність основної маси населення, розвинене місцеве самоврядування. Відсутня політична система (впорядкована сукупність конкуруючих політичних партій), немає розподілу влад, слабкий парламент;
 - б) є розподіл влад, конституційний суд, існує виборність керівних органів і персоналій, розгалужена політична система. Немає чітко виписаних законів, судочинство здійснюється за принципом узаконених прецедентів;
 - в) є відповідальний керівний і організований протестуючий клас, права особи, законність і порядок. Немає вільних засобів масової інформації, розвиненої індивідуальності;
 - г) є розподіл влад, конституційний суд, політичне громадянство, права особи, незалежні ЗМІ, політична система. Немає самоорганізованих територіальних громад, місцевого самоврядування, виробничої демократії, профспілок.

Тема 5. Основні теоретичні моделі демократії

1. Поняття про основні теоретичні моделі демократії.
2. Сутність основних моделей демократії. Моделі державного устрою країн західної демократії

Література [39; 42; 60; 65; 71; 87; 94; 99; 111; 136; 142; 153; 157; 176; 201; 211]

При вивченні першого питання студент має з'ясувати типологію основних моделей демократії (класичної, республіканізму, проєктивної демократії, змагального елітизму, плюралістичної моделі, партиципаторної демократії, легальної демократії тощо).

Розглядаючи друге питання, слід зупинитися на сутнісних характеристиках зазначених моделей демократії та з'ясувати їх зв'язок з державним устроєм країн західної демократії.

Теми рефератів

1. Типологія основних моделей сучасної демократії.
2. Демократичний вимір державного устрою країн західної демократії: порівняльний аналіз.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст і значення поняття “модель сучасної демократії”. Назвіть підходи щодо тлумачення сутності демократії.
2. Назвіть дисципліни, що вивчають проблеми демократії та покажіть особливості їх висвітлення.
3. Схарактеризуйте типологію основних типів демократії (відповідно до запропонованих критеріїв).

Тема 6. “Теорія хвиль” як парадигма дослідження процесу демократичних змін

1. Поняття “хвиля демократизації”, його сутність та періодизація.
2. Поняття про інверсивні процеси в теорії демократії.

Література: [32; 35; 37; 40; 99; 103; 116; 136; 189; 190; 202]

Розглядаючи перше питання, студенти мають з'ясувати сутність поняття “хвиля демократизації”, його теоретико-евристичний потенціал, зокрема як засіб періодизації процесу демократичного розвитку.

Друге запитання вимагає від студента з'ясування сутності т. зв. “відкату демократичного процесу”, що пов'язується, насамперед, з можливими поразками демократичних сил, утвердженням тоталітарних режимів, військовими переворотами тощо.

Теми рефератів

1. Взаємозв'язок демократії, правової соціальної держави та громадянського суспільства.

2. Основні характеристики парламентської демократії.
3. Основні принципи функціонування президентської демократії.

Питання і завдання для самоконтролю

1. “Хвиля демократизації” як теоретико-методологічний конструкт аналізу процесу демократичних змін.
2. Поняття про “припливи” і “відпливи” сучасного демократичного процесу.
3. Транзитивний характер демократії в країнах пострадянського простору: загальне й особливе.

Тема 7. Сутність й особливості сучасної хвилі демократизації українського суспільства

1. Загальносвітовий демократичний процес й особливості його вияву в Україні.
2. С. Хантінгтон про сутність та особливості третьої хвилі демократичного процесу: український досвід.
3. Д. Растоу про стадії становлення демократичного режиму, місце в ньому національної єдності: українські реалії.

Література [23; 26; 28; 30; 32; 36; 37; 69; 85; 99; 105; 108; 116; 136; 148; 182]

При вивченні першого питання студент має з'ясувати сутнісні характеристики вияву світового демократичного процесу на теренах України, специфіку та особливості розгортання демократичних перетворень.

Розглядаючи друге питання, слід зупинитися на особливостях прояву т. зв. третьої хвилі демократичного процесу в Україні, зокрема, його мирному характері, компартійно-бюрократичному впливові, збереженні ключових структур державної влади та місцевого самоврядування тощо.

Третє питання вимагає від студента узагальнення українського досвіду демократичного розвитку, виокремлення його певних фаз, стадій відповідно до критеріальних вимог Д. Растоу.

Теми рефератів

1. Особливості процесу демократичного розвитку України.
2. Основні етапи процесу демократичних змін в Україні та їх характеристика.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Сутність й особливості сучасної хвилі демократизації українського суспільства.
2. Україна в глобалізованому світі: виклики, ризики і небезпеки демократії.
3. Геополітичні фактори впливу на процеси демократичних змін в Україні.

Змістовий модуль III. Спрямованість демократичних перетворень

Тема 8. Інтернет-комунікація й демократія: нові виклики. Концепції “електронної демократії” й “електронного уряду”

1. Сутність та критерії інформаційного суспільства, передумови його становлення та розвитку.
2. Інтернет як комунікаційне середовище та чинник демократичного розвитку.
3. “Електронна демократія” й “електронний уряд” як засоби віртуалізації процесу соціальних змін і демократизації суспільства.

Література [4; 11; 31; 51; 52; 54; 63; 64; 66; 69; 72; 99; 138; 179–181; 204]

Перше питання передбачає необхідність з’ясування сутності та критеріальних вимірів інформаційного суспільства, особливості його становлення в Україні, зокрема в тій частині, що стосується використання новітніх технологій, у тому числі Інтернету.

Друге питання передбачає з’ясування сутності цієї обставини, що інформаційний простір України загалом сформовано відповідно до: а) основних проблем державотворення, завдань формування самостійної, суверенної держави; б) інтеграційних світових процесів, складовою яких постає Україна. Схарактеризуйте типологію глобалізації, індикатором якої постає Інтернет як всесвітня павутина: родову, племінну, етнічну, давньоімперську, монархічну, колоніальну, національну та інтернаціональну.

Третє питання вимагає з’ясування стадій становлення “електронного уряду”, їх зв’язку з “електронною демократією” як засобу віртуалізації процесу соціальних змін і демократизації суспільства, а також формування мережних механізмів взаємодії громадян і органів

державної влади, державних і муніципальних структур. Цікавим є аналіз тенденції віртуалізації українського суспільства як засобу демократичного розвитку, стану та перспектив входження України до глобального інформаційного простору.

Теми рефератів

1. Інтернет-комунікація й демократія: нові виклики.
2. Етапи становлення національного інформаційного простору України.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Назвіть та обґрунтуйте основні концепції “електронної демократії” й “електронного уряду”.
2. Схарактеризуйте специфіку Інтернету як рекламного простору.
3. Тенденції віртуалізації українського суспільства.

Тема 9. Україна в глобалізованому світі: виклики, ризики і небезпеки демократії

1. Демократія як соціальний простір планетарного впливу техногенної цивілізації.
2. Виклики, ризики і небезпеки української демократії.
3. Перспективи входження України до європейської та світової спільноти.

Література [2; 30; 32; 39; 76; 84; 93; 95; 98; 104;123; 124;157; 175]

Перше питання передбачає аналіз сутності терміна “глобалізація” як одного з ключових понять політичної науки. Як відомо, проблеми глобалізації ще в 60-х роках ХХ ст. досліджувалися, насамперед у галузі екології, технологічних дисциплін, які з часом стали вживатися з такими термінами, як “модерн” і “постмодерн”, “постіндустріальна епоха”, “техноглобалізм”, “епоха інформаційної революції” тощо. Одним із перших соціологів, який використав цей термін був американський дослідник Р. Робертсон. Він вивчав проблеми соціальної теорії, культури саме в контексті глобалізації. Тоді як питанням глобальної соціальної політики присвятили увагу, зокрема, британські вчені Б. Дікон, М. Халс та П. Стабс.

Стосовно дослідження глобалізації як всепланетарної тенденції виокремлюють кілька підходів. В одних дослідженнях увага акцентується на економічних аспектах, в інших — на формуванні єдиного інформаційного простору, проблемах культури, на питаннях, що пов'язуються з утвердженням загальносвітових стандартів людського буття тощо.

У другому питанні, посилаючись на дослідження У. Бека, доцільно з'ясувати сутність українського суспільства як суспільства ризику, пов'язаних з ним викликів, небезпек, страхів і жахів, насамперед тих, що постають у політичній сфері, розвитку й утвердженні демократичних засад України.

Третє питання передбачає з'ясування об'єктивних і суб'єктивних передумов щодо перспектив входження України до європейського та світового простору насамперед у контексті міри спорідненості, взаємодоповнення загальносвітових і локальних тенденцій розвитку.

Теми рефератів

1. Глобалізація як історичний процес та етап розвитку людства.
2. Виклики, ризики та небезпеки сучасного українського суспільства.
3. Місце і роль політичної реклами в контексті розвитку телевізійної та відеореклами в Україні.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Україна в глобалізованому світі: виклики, ризики і небезпека демократії.
2. Геополітичні фактори впливу на процеси демократичних змін в Україні.
3. Національні стратегії розвитку і глобалізація.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет, метод, завдання дослідження історії і теорії демократії, її місце в системі наук.
2. Сутність поняття “демократія”. Основні типи визначень демократії.
3. Демократія в просторово-часовому вимірі: засоби ідентифікації.
4. Сутність демократії у вченнях Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є: загальне й особливе.

5. Історія становлення та розвитку ідей демократії: класичні теорії.
6. Історія становлення та розвитку ідей демократії: модерні теорії.
7. Історія становлення та розвитку ідей демократії: постмодерні теорії.
8. Демократія як соціальний потенціал і ресурс процесу соціальних змін.
9. Основи демократичного процесу.
10. Принципи й інститути демократії.
11. Критерії розвитку демократії.
12. Політична відповідальність: сутність та функції.
13. Життєтворчий потенціал демократії.
14. Базові конституційні принципи демократії.
15. Системотворчий та самоорганізаційний потенціал демократії.
16. Основні етапи еволюції теорій демократії.
17. Демократичні засади соціотворчого процесу.
18. Позитивний зміст поняття демократії (Монтеск'є, Гоббс, Локк, Руссо, Кант).
19. Експансіоністський потенціал демократії.
20. Співвідношення демократії та свободи. Цінність політичної свободи.
21. Основні теоретичні моделі демократії
22. Соціалістична концепція демократії К. Маркса.
23. Сутність інституційного підходу до визначення демократії.
24. Експертні оцінки як метод вимірювання демократії.
25. Соціологічний підхід до вимірювання демократії.
26. Поясніть сутність твердження: демократія — це баланс групових інтересів.
27. Роль мас у сучасних демократіях.
28. Сутність правової держави.
29. Взаємозв'язок демократії, правової соціальної держави та громадянського суспільства.
30. Основні характеристики парламентської демократії.
31. Основні принципи функціонування президентської демократії.
32. Переваги і недоліки президентської владної моделі в умовах нестійких демократій.
33. Соціокультурні чинники демократизації.
34. Основні тенденції розвитку сучасних демократій.
35. “Теорія хвиль” як парадигма дослідження процесу демократичних змін.

36. Інтернет-комунікація й демократія: нові виклики.
37. Концепції “електронної демократії” й “електронного уряду”.
38. Істотні характеристики латиноамериканської моделі демократизації.
39. Особливості китайського шляху демократизації.
40. Загальні та специфічні ознаки постсоціалістичної моделі політичної модернізації.
41. Особливості процесу демократизації в Україні.
42. Сутність й особливості сучасної хвилі демократизації українського суспільства.
43. Проблеми громадянського суспільства в сучасній Україні.
44. Концепція громадянського суспільства: класика і сучасні інтерпретації.
45. Ознаки громадянського цивільного суспільства і його різновиди: світовий досвід.
46. Толерантність як принцип громадянського цивільного суспільства.
47. Передумови і фактори формування громадянського суспільства в Україні.
48. Індивід і громадянське суспільство.
49. Держава і громадянське суспільство.
50. Роль громадських організацій, профспілок і політичних партій у формуванні громадянського суспільства.
51. Становлення громадянського суспільства і “групи інтересів”.
52. Громадянське суспільство і перспективи демократії.
53. Громадянська культура і стабільність демократії.
54. Особливості комплексного соціологічного вимірювання демократії в Україні.
55. Вимірювання української демократизації в динаміці.
56. Специфіка соціологічного підходу у вивченні демократії.
57. Соціологічні методи вивчення стану демократії.
58. Україна в глобалізованому світі: виклики, ризики і небезпеки демократії.
59. Геополітичні фактори впливу на процеси демократичних змін в Україні.
60. Демократизація і глобалізація.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Авторитаризм и демократия в развивающихся странах.* — М., 1996.
2. *Акти европейського права / За заг. ред. В. М. Литвина.* — К., 2004.
3. *Алексеева Т. А.* Демократия как идея и процесс // *Вопр. филос.* — 1996. — № 6.
4. *Алмонд Г., Верба С.* Гражданская культура и стабильность демократии // *Полис.* — 1992. — № 4.
5. *Альтернативная культура: Энциклопедия.* — Екатеринбург, 2005.
6. *Андрущенко В. П., Михальченко М. І.* Сучасна соціальна філософія. — К., 1996.
7. *Антология мировой политической мысли: В 5 т.* — М., 1997.
8. *Арендт Х.* Истоки тоталитаризма. — М., 1996.
9. *Арон Р.* Демократия и тоталитаризм. — М., 1993.
10. *Бауман З.* Индивидуализированное общество / Под ред. В. Л. Иноземцева. — М., 2002.
11. *Белонучкин Г., Михайловская Е.* Политический сегмент российского Интернета, его развитие и перспективы / Московский Центр Карнеги; Под ред. И. Семенова. // *Интернет и рос. о-во* — М., 2002.
12. *Бешлер Ж.* Демократия: Аналитический очерк. — М., 1994.
13. *Бжезинский Зб.* Великая шахматная доска. — М., 1998.
14. *Білоус А. О.* Політико-правові системи: світ і Україна. — К., 1997.
15. *Бодрийяр Ж.* Система вещей. — М., 1995.
16. *Валлерстайн И.* Социальное изменение вечно? Ничто никогда не изменяется? // *Социол. исслед.* — 1997. — № 1.
17. *Варзар І. М.* Из контекстів минулих літ: Вибране в концептуальних і мемуарних вимірах / Кн.1. Держава і народ-етнос у політологічному дискурсі. — К., 2003
18. *Васович В.* Переход к демократии в посткоммунистических странах // *Вестник МГУ.* — Серия 18. Политология. — 2000. — № 2.
19. *Вебер М.* Избранные произведения. — М., 1990.
20. *Венгеров А.* Политическое пространство и политическое время // *Общественные науки.* — 1992. — № 6.
21. *Вердероса Э.* Электронные выборы в Бразилии // *Гос. упр. в переходных экономиках: Ежеквартальное издание программы "Ини-*

- циатива реформування місцевого самоуправління і державних служб” — 2003, зима.
22. *Вершинин М. С.* Политическая коммуникация в информационном обществе. — СПб., 2001.
 23. *Видрін Дм., Табачник Дм.* Україна на порозі ХХІ століття: Політ. аспект. — К., 1995.
 24. *Гавриленко І. М., Мельник П. В., Недюха М. П.* Соціальний розвиток. — Ірпінь, 2001.
 25. *Гаджиев К. С.* Политическая наука. — М., 1994.
 26. *Губерський Л. В., Андрущенко В. П., Михальченко М. І.* Культура. Ідеологія. Політика. — К., 2002.
 27. *Гегель Г. В. Ф.* Філософія права. — М., 1990.
 28. *Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика: Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / Уклад. І. Ф. Кононов (наук. ред.), В. П. Бородачов, Д. М. Топольськов — Луганськ, 2002.*
 29. *Гончаров Д. В., Гонтарева І. Б.* Введение в политическую науку. — М., 1996
 30. *Горбатенко В.* Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть: Монографія. — К., 1999.
 31. *Горный Е.* Летопись русского Интернета: 1990—1999. // <http://www.zhurnal.ru/staff/gornyy/texts/ru_let>
 32. *Гричев М. Н., Мадатов А. С.* Демократія: методологія дослідження, аналіз перспектив. — М., 2004.
 33. *Грушевський М.* Ілюстрована історія України. — К., 1990.
 34. *Гуггенбергер Б.* Теорія демократії // Поліс. — 1991. — № 4.
 35. *Даймонд Л.* Прошла ли “третья волна” демократизации? // Поліс. — 1999. — № 5.
 36. *Даль Р.* Введение в теорию демократии. — М., 1992.
 37. *Даль Р.* О демократии. — М., 2000.
 38. *Данилов А.* Переходное общество: проблемы системной трансформации. — Минск, 1998.
 39. *Данилов С. Ю.* Правовые демократические государства: очерки истории. — М., 2005.
 40. *Дарендорф Р.* После 1989: Размышления о революции в Европе. — М., 1998.
 41. *Демократия в Западной Европе XX века.* — М., 1996.
 42. *Джилас М.* Лицо тоталитаризма. — М., 1992.
 43. *Демидов А. И., Федосеев А. А.* Основы политологии. — М., 1995.

44. *Демпси Дж.* Электронное правительство и его выгоды для широких масс // Гос. упр. в переходных экономиках: Ежеквартальное издание программы “Инициатива реформирования местного самоуправления и государственных услуг” / — 2003, зима; *Джинчарадзе Н. Г.* Інформаційна культура. — К., 1999.
45. *Джинчарадзе Н. Г., Ожеван М. А., Толстоухов А. В. та ін.* Основы філософії культури: Словник. — К., 2004.
46. *Дискуссия* вокруг цивилизационной модели: С. Хантингтон отвечает оппонентам // Полис. — 1994. — № 1.
47. *Доган Л., Пелласи Д.* Сравнительная политическая социология. — М., 1994.
48. *Дугин А.* Основы геополитики. — М., 1999.
49. *Енциклопедія* постмодернізму / За ред. Чарлза Е. Вінквіста та Віктора Е. Тейлора. — К., 2003.
50. *Ершиев А. А.* История политических и правовых учений: Учеб. пособие. — К., 2002.
51. *Жилінкова І.* Правове регулювання Інтернет-відносин // Право України. — 2003. — № 5.
52. *Закон* України “Про інформацію” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48.
53. *Законотворча* діяльність: Слов. термінів і понять / За ред. В. М. Литвина. — К., 2004.
54. *Залеский П. К.* Политические симпатии российской аудитории Интернет / Ред.-сост. И. В. Задорин // СМИ и политика в России: Социологический анализ роли СМИ в избирательных кампаниях. — М., 2000.
55. *Зиновьев А.* Зияющие высоты. В 2 кн. — М., 1990.
56. *Зиновьев А.* Идеология партии будущего. — М., 2003.
57. *Зубков С. А.* Лоббизм в практике менеджмента // Соц.-полит. журн. — 1996. — № 5.
58. *Історична* наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. І. Гусев, А. Г. Слюсаренко та ін. — К., 2002.
59. *Ильин М. В.* Слова и смыслы: Опыт описания ключевых политических понятий. — М., 1997.
60. *Институты* прямой и представительной демократии: Генезис политических режимов в XX веке. — Екатеринбург, 2000.
61. *История* фашизма в Западной Европе. — М., 1978.
62. *Информационная* эпоха: экономика, общество и культура. — М., 2000.

63. *Ичбиа Дэниэл, Кнеппер Сьюзен*. Билл Гейтс и сотворение Microsoft. — Ростов н/Д, 1997.
64. *Каас М.* Политическая наука и Интернет: Сб. науч. тр. // Полит. наука. Современное состояние: тенденции и перспективы. — М., 2002.
65. *Каменская Г. В., Родионов А. Н.* Политические системы современности. — М., 1994.
66. *Кастельс М., Хіманен П.* Інформаційне суспільство та держава добробуту: Фінська модель. — К., 2006
67. *Кастельс М.* Информационная эпоха: экономика, общество и культура. — М., 2000.
68. *Кінах А. К.* Український прорив. — К., 2004.
69. *Кіш Є.* Виклик демократії. Політичні трансформації в Центрально-Східній Європі // Віче. — 1998. — № 5.
70. *Ковалевский М.* Происхождение современной демократии. — М., 1989. — Т. 1.
71. *Ковлер А. И.* Исторические формы демократии: проблемы политико-правовой теории. — М., 1990.
72. *Ковлер А. И., Смирнов В. В.* Демократия и участие в политике: Критические очерки истории и теории. — М., 1986.
73. *Козловски П.* Культура постмодерна. — М., 1997
74. *Козловски П.* Общество и государство: неизбежный дуализм. — М., 1998
75. *Конквест Р.* Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. — К., 1993.
76. *Кононенко П. П., Пономаренко А. Ю.* Українознавство: Конспект лекцій. — К., 2005.
77. *Конституція України.* Текст Основного Закону з офіційними тлумаченнями Конституційного Суду. Огляд і коментарі В. Ф. Погорілка та В. Л. Федоренка. — К., 2006.
78. *Копиленко О. Л.* “Українська ідея” М. Грушевського: історія і сучасність. — К., 1991.
79. *Кормич Б. А.* Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України: Монографія. — Одеса, 2003.
80. *Короткий* Оксфордський політичний словник // За ред. Ієна Макліна, Алістера Макмілана. — К., 2005.
81. *Коузер Л.* Функции социального конфликта. — М., 2000.
82. *Кравченко П. А.* Бівалентність світоглядкової природи духовності та свідомості // Філософська думка. — 2000. — № 3.

83. *Краснов Б. И.* Актор политический: Полит. энцикл.: В 2 т. / Нац. общ.-науч. фонд; Рук. проекта Г. Ю. Семигин; Науч.-ред. совет: пред. совета Г. Ю. Семигин. — М., 1999. — Т. 1.
84. *Кремень В., Ткаченко В.* Україна у контексті глобалізму. — К., 1998.
85. *Кремень В., Ткаченко В.* Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. — К., 1998.
86. *Кремень В., Табачник Дм., Ткаченко В.* Україна: альтернативи поступу (критика історичного досвіду). — К., 1996.
87. *Кресіна І. О., Перегуда Є. В.* Парламентські вибори в Україні: правові і політичні проблеми. — К., 2003
88. *Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. та ін.* Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В. С. Крисаченка. — К., 2004.
89. *Крымский С. Б.* Контуры духовности: новые контексты идентификации // Вопр. филос. — 1992. — № 2.
90. *Кулик А. Н.* “Всемирная паутина” для политической науки, образования и политического участия: Сб. науч. тр. // Полит. наука. Совр. состояние: тенденции и перспективы. — М., 2002.
91. *Кушерець В.* Система освіти в ноосферному вимірі. Потреба світоглядної та методологічної переорієнтації // Вища освіта України. — 2003. — № 3.
92. *Лайон Д.* Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. — К., 1996.
93. *Латигіна Н.* Шляхи та структурні фази демократизації суспільства // Політ. менеджмент. — 2005. — № 2.
94. *Лейнхарт А.* Демократия в многосоставных обществах: Сравнительное исслед. — М., 1998.
95. *Литвин В.* Політична арена України: Дійові особи та виконавці. — К., 1994.
96. *Лісовий В.* Культура — ідеологія — політика. — К., 1997.
97. *Лобер В. Л.* Демократия: от зарождения идеи до наших дней. — М., 1991.
98. *Луман Н.* Глобализация мирового сообщества: как следует системно понимать современное общество // Социология на пороге XXI века: новые направления исследований. — М., 1998.
99. *Мадатов А. С.* Демократия: сущность и методологические проблемы исследования. — М., 2000.

100. *Макаренко В. П.* Главные идеологии современности. — Ростов н/Д., 2000.
101. *Малкин Е., Сучков Е.* Основы избирательных технологий и партийного строительства. — К., 2005.
102. *Маркузе Г.* Одномерный человек. — М., 1994
103. *Мей Кристофер.* Інформаційне суспільство. Скептичний погляд. — К., 2004.
104. *Михальченко Н. И.* Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? — К., 2001.
105. *Михальченко М.* Україна ХХІ століття: і знову пошук шляхів розвитку // Віче. — 2001. — № 1.
106. *Михальченко Н., Андрущенко В. П. Беловежье.* Л. Кравчук. Украина 1991—1995. — К., 1996.
107. *Михальченко М. І., Журавський В. С., Танчер В. В.* Соціально-політична трансформація України: реальність, міфологеми, проблеми вибору. — К., 1997.
108. *Михальченко М. І., Недюха М. П.* Позиціонування політичних партій: процес завершено. Аналіз та перспективи // Вісн. Центральної виборчої комісії. — 2006. — № 1.
109. *Михельс Р.* Необходимость организации: Глава из книги “Социология политических партий в условиях демократии” // Диалог. — 1990. — № 3.
110. *Мишелетти М.* Государственное управление в демократическом обществе. — СПб., 1998.
111. *Моделі державності та державного устрою України на порозі ХХІ століття: Матеріали наук.-практ. семінару.* — К., 1996.
112. *Монтескьє Ш. Л.* О духе законов. — М., 1999.
113. *Морэн Э.* О природе СССР. Тоталитарный комплекс и новая империя. — М., 1995.
114. *Московичи С.* Век толп: Исторический трактат по психологии масс. — М., 1998.
115. *Московичи С.* Машина, творящая богов. — М., 1998.
116. *Мухаев Р. Т.* Теория политики: Учебник. — М., 2005.
117. *Мэтьюз Д.* Перспективы демократии. — М., 1993.
118. *Мясникова О. Г.* Субъект политики. // Соц.-полит. журн. — 1993. — № 5—6.
119. *Назаретян А. П.* Цивилизационные кризисы в контексте Универсальной истории (Синергетика — психология — прогнозирование). — М., 2004.

120. *Національна ідея і соціальні трансформації в Україні* / М. В. Попович, А. М. Єрмоленко, В. Б. Фадєєв та ін. — К., 2005.
121. *Недюха М. П.* Системний аналіз історичних типів європейської ідеології: Монографія. — Ірпінь, 2001.
122. *Недюха М.* Теоретико-методологічні проблеми законотворчості в контексті становлення громадянського суспільства в Україні: Зб. наук. пр. // Ін-т законодавства Верховної Ради України. — К., 2005.
123. *Недюха М. П.* Ліберально-демократична ідея як складова модернізаційного розвитку України // *Культура і мистецтво у сучасному світі: Наукові записки КНУКіМ* — К., 2002. — Вип. 3.
124. *Недюха М. П.* Україна в контексті соціології ризику // *Українознавство*. — 2004. — № 3, 4.
125. *Недюха М. П.* Україна в контексті концепції ризику Ульріха Бека: проблеми законотворчості // *Україна — Німеччина: розвиток законодавства в рамках європейського права: Матеріали укр.-нім. правового семінару, м. Київ, 21 — 22 вересня 2005 р.* — К., 2006.
126. *Недюха М. П.* Соціальний порядок як атрибут політичної системи українського суспільства // *Українознавство*. — 2006. — № 2.
127. *Недюха М. П., Лукашевич М. П.* Перспективи створення єдиної помісної церкви в Україні: Зб. наук. праць // *Наук.-дослід. ін-ту українознав.* — К., 2006. — Т. XI.
128. *Недюха М. П., Михайлич О. В.* Класичні теорії електоральної поведінки як засіб аналізу волевиявлення виборців в Україні: *Международ. межвуз. сб. // Соц. технологии. Акт. пробл. теории и практики.* — 2006. — Вып.31.
129. *Ненашев Д. А.* Лоббирование посредством компьютерных сетей: новый инструмент политического влияния: *Сб. науч. тр. // Полит. наука. Совр. состояние: тенденции и перспективы:* — М., 2002.
130. *Никитов В. А., Орлов Е. И., Старовойтов А. В. и др.* Информационное обеспечение государственного управления. — М., 2000.
131. *Нисневич Ю. А.* Информация и власть. — М., 2000.
132. *Новгородцев П. И.* Введение в философию права: кризис современного правосознания. — М., 1996.
133. *Окинавская хартия глобального информационного общества.* — www.inforeg.ru/analytic/Okinav-Hartia3.htm
134. *Орлов Б. С.* Европейская культура и тоталитаризм. — М., 1998.

135. *Ортега-и-Гассет Х.* Избранные труды. — М., 1997.
136. *Основи демократії / За ред. А. Колодій.* — К., 2002
137. *Пазенок В.* Синергетика в контексті становлення нової світоглядної парадигми // Вища освіта України. — 2003. — № 3.
138. *Песков Д. Н.* Интернет в российской политике: утопия и реальность // Полис. — 2002. — № 1.
139. *Пірен М. І.* Основи політичної психології: Навч. посіб. — К., 2003.
140. *Плотинский Ю. М.* Модели социальных процессов. — М., 2001.
141. *Погорілко В. Ф., Малишко М. І.* Стратегія і тактика законотворення // Віче. — 1993. — № 4.
142. *Політична наука.* Словник: категорії, поняття і терміни / За ред. Б. Кухти. — Л., 2003.
143. *Попова И. М.* Повседневные идеологии. Как они живут, меняются и исчезают. — К., 2000.
144. *Поппер К.* Открытое общество и его враги: В 2 т. — М., 1992. — Т. 2.
145. *Почепцов Г.* Тоталитарный человек. Очерки тоталитарного символизма и мифологии. — К., 1994.
146. *Психология и психоанализ власти: Хрестоматия.* — Самара, 1999. — Ч.1,2.
147. *Райх В.* Психология масс и фашизм. — СПб., 1997.
148. *Растоу Д. А.* Переходы к демократии: попытка динамической модели // Полис. — 1996. — № 5.
149. *Регіональні версії української національної ідеї: спільне і відмінне: Зб. ст.* — К., 2005.
150. *Роджерз Брюбейкер.* Переображений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі. — Л., 2006.
151. *Руссо Ж.-Ж.* Об общественном договоре: Трактаты. — М., 2000.
152. *Салмин А. М.* Современная демократия. — М., 1992.
153. *Селезнев Л. И.* Политические системы современности: сравнительный анализ. — СПб., 1995.
154. *Селіванов А. О.* Наука і закон: Перший досвід системного аналізу законодавства у сфері науки і науково-технічної діяльності. — К., 2003.
155. *Скидельски Р.* Дорога от рабства. — М., 1998.
156. *Сморгунов Л. В.* Современная сравнительная политология. — М., 2002.

157. *Сравнительная* политика. Основные политические системы современного мира / Под общ. ред. В. С. Бакирова, Н. И. Сазонова. — Х., 2005.
158. *Сталин И.* Вопросы ленинизма. — М., 1946.
159. *Субтельний О.* Україна: історія. — К., 1992.
160. *Тарасенко В. І., Іваненко О. О.* Проблема соціальної ідентифікації українського суспільства (соціотехнологічна парадигма). — К., 2004.
161. *Терин В. П.* Массовая коммуникация: Исследование опыта Запада. — М., 2000.
162. *Тойнби А. Дж.* Постижение истории. — М., 1991.
163. *Токвиль А. де.* Демократия в Америке. — М., 1992.
164. *Тоталитаризм* в Европе XX века: Из истории идеологий, движений, режимов и их преодолений. — М., 1996.
165. *Тоталитаризм.* Исторический опыт Восточной Европы. — М., 1995.
166. *Трипольський В. О.* Демократія і влада. — К., 1999.
167. *Уилсон Дж.* Американское правительство. — М., 1995.
168. *Уледов А. К.* Духовная жизнь общества. Проблемы методологии исследования. — М.: Мысль, 1980.
169. *Філософія політики:* Навч. посіб. / Авт.-упоряд. В. П. Андрущенко (кер.) та ін. — К., 2003.
170. *Фромм Э.* Бегство от свободы. Иметь или быть? — М., 1990.
171. *Хабермас Ю.* Демократия. Разум. Нравственность: Московские лекции и интервью. — М., 1995.
172. *Хабермас Ю.* Модерн — незавершенный проект // Вопр. филос. — 1991. — № 4.
173. *Хайек Ф.* Дорога к рабству // Вопр. филос. — 1990. — № 10—12.
174. *Хантингтон С.* Столкновение цивилизаций? // Полис. — 1994. — № 1.
175. *Цветков В. В., Кресіна І. О., Коваленко А. А.* Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти. — К., 2003.
176. *Хома Н. М.* Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посіб. — Л., 2007
177. *Цылев Р. И.* Постиндустриальное развитие. Уроки для России. — М., 1996.
178. *Цыганков А. П.* Современные политические режимы: структура, типология, динамика. — М., 1995.

179. *Чесноков А. А.* Ресурсы Internet и российские политические технологии: состояние и перспективы развития // Вест. МГУ. — Сер. 18: Социология и политология. — 1999. — № 4.
180. *Чугунов А. В.* Социология Интернета: Социально-политические ориентации российской интернет-аудитории. — СПб., 2002.
181. *Шевчук О. Б., Голобуцкий О. П.* E-Ukraine. Інформаційне суспільство: бути чи не бути. — К., 2001.
182. *Шмиттер Ф.* Размышления о гражданском обществе и консолидации демократии // Полис. — 1996. — № 5.
183. *Шморгун О.* Україна: шлях відродження (економіка, політика, культура). — К., 1994.
184. *Шумпетер Й.* Капитализм, социализм и демократия. — М., 1995.
185. *Шуба О.* Релігія в етнонаціональному розвитку України (політологічний аналіз). — К., 1999.
186. *Щербина В. М.* Образи інформаційного суспільства: соціологічний вимір. — К., 2005.
187. *Шокін Г.* Концепція соціального розвитку: висновки для України. — К., 2002.
188. *Электоральные технологии и президентские выборы /* Сост. В. Мошняга. — Кишинэу, 2000
189. *Эрме Г.* Культура и демократия. — М., 1992.
190. *Яковец Ю. В.* История цивилизаций. — М., 1997.
191. *Ящук Т. І.* Філософія історії: Курс лекцій: Навч. посіб. — К., 2004.
192. *Barber B.* Participatory Democracy // Encyclopedia of Democracy. — New York, 1995. — Vol. 3.
193. *Barber B.* Strong Democracy: Participatory politics for a New Age. — Berkley, 1984.
194. *Bell D.* Die dritte technologische Revolution und ihre möglichen socioökonomischen Konsequenzen // Mercur. — Stuttgart, 1990. — Jg. 44. — H. 1.
195. *Beetham D.* Liberal Democracy and the Limits of Democratization. / Ed.: D. Held. // Prospects for Democracy: North, South, East, West. — Stanford, 1993.
196. *Coppedge M.J.* Polyarchy // Encyclopedia of Democracy. — New York, 1995. — Vol. 3.
197. *Dahl R.* Democracy and Its Critics.— New Haven; London, 1989.
198. *Dahl R.* Dilemmas of Pluralist Democracy. — New Haven, 1982.
199. *Dahl R.* Polyarchy: Participation and Opposition. — New Haven, 1973.

200. *Harris B.* Black Box Voting: Ballot Tampering in the 21st Century. — Renton, WA, 2004.
201. *Held D.* Models of Democracy. — London, 1987.
202. *Huntington S.* The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century. — Norman and London, 1991.
203. *Lakoff S.* Democracy: History, Theory, Practice. — Boulder, 1996.
204. *Litan R. E.* Law and Policy in the Age of Internet // Duke Law Journal. — 2001. — Vol. 50. — № 4.
205. *Macferson C. B.* The Life and Time of Liberal Democracy. — N. Y., 1977.
206. *Martin W. J.* The Information Society. — London, 1988.
207. *McQuail D.* Media Performance: Mass Communication and the Public Interest. — L. — N. P. — N. Delhi, 1993.
208. *Naisbitt J., Aburden P.* Megatrends 2000: The New Directions for the 1990's. — New York, 1990.
209. *Plamenatz J.* Democracy and Illussions. — London, 1973.
210. *Rambel M., Clark T. N.* Class // Encyclopedia of Democracy. — New York, 1995. — Vol. 2.
211. *Sartori G.* The Theory of Democracy Revisited. — New Jersey, 1987.
212. *Schmitter Ph. S.* Democratization, Waves of. // Encyclopedia of Democracy. — New York, 1995. — Vol. 2.
213. *Sorensen G.* Democracy and Democratization. — Boulder, 1993.
214. *Tourain A.* Qu'est-ee que la democratie? — Paris, 1994.

Додаткова

1. *Азроянц Э.* Глобализация: катастрофа или путь к развитию. — М., 2002.
2. *Акофф Р., Эмери Ф.* О целеустремленных системах. — М., 1974.
3. *Бондар Ю.* Свобода слова: українська мірка. — К., 2004.
4. *Ваништейн Г.* Интернет как фактор общественных трансформаций // МЭиМО. — 2002. — № 7.
5. *Винер Н.* Кибернетика и общество. — Л., 1958.
6. *Вовчак І. С.* Інформаційні системи та комп'ютерна техніка в менеджменті: Навч. посіб. — Тернопіль, 2004.
7. *Гульга А.* Миф как социальная проблема // Античная культура и совр. наука. — М., 1985.
8. *Дікон Б., Халс М., Стабс П.* Глобальна соціальна політика. Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту. — К., 1999.

9. *Енциклопедія постмодернізму* / За ред. Чарлза Е. Вінквіста та Віктора Е. Тейлора. — К., 2003.
10. *Європейські стандарти в галузі свободи слова*. — К., 2002.
11. *Кондорсе Ж. А.* Эскиз исторической картины прогресса человеческого разума // *Филос. истории: Антология*. — М., 1994.
12. *Малиновский Б.* Магия, наука и религия. — М., 1998.
13. *Пахомов Ю.* Україна і Росія на хвилях глобалізації. Економічний аспект // *Політ. думка*. — 1998. — № 2.
14. *Петров И.* Глобализация как феномен эпохи постмодерна // *Междунар. жизнь*. — 2003. — № 9—10.
15. *Саган К.* Драконы Эдема. Рассуждения об эволюции человеческого мозга. — М., 1986.
16. *Семків В., Іванів Д.* “Нет” каже “Так” // *Україна молода*. — 2004. — № 189.
17. *Сморгунов Л. В.* Политическое управление в глобализирующемся мире // *Перспективы человека в глобализирующемся мире* / Под ред. В. В. Парцвания. — СПб., 2003.
18. *Тиллих П.* История и Царство Божие // *Филос. истории: Антология*. — М., 1994.
19. *Тимофеев Т.* Виклики ХХІ століття — дебати про альтернативи // *Політ. думка*. — 1999. — № 4.
20. *Харше Р.* Глобализация и процесс изменения границ в международных отношениях // *Восток — Запад. Региональные подсистемы и региональные проблемы междунар. отношений*. — М., 2002.
21. *Цісак В.* Трансформація преси в Україні та Польщі в контексті суспільних змін (1989—1999). — К., 2000.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Історія і теорія демократії”	6
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Історія і теорія демократії”	8
Питання для самоконтролю.....	17
Список літератури.....	20

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. М. Коліна*
Комп'ютерне верстання *Н. І. Нечипоренко*

Зам. № ВКЦ-3672

Підп. до друку 04.11.2008 Формат 60×84/16, Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк арк. 1,86. Обл.-вид. арк. 1,57. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*